

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 391/2024-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a sudcov Ladislava Duditřa a Rastislava Kařřáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Ing. Marcelou Martinkovičovou, advokátkou, Námestie sv. Egídia 95, Poprad, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cb/71/2013 takto

rozhodol:

- Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cb/71/2013 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietřahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Prešov **prikazuje** v konaní sp. zn. 21Cb/71/2013 konať bez zbytočných prietřahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Prešov **povinný** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Prešov **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 21. júna 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietřahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21Cb/71/2013 (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“). Súčasne žiada prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov a navrhuje, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie 5 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ v napadnutom konaní vystupuje v procesnom postavení žalovaného, voči ktorému sa žalobca žalobou doručenou okresnému súdu 19. februára 2013 domáha zaplata sumy 6 000 eur s príslušenstvom. Sťažovateľ doručil okresnému súdu 9. mája 2013 vzájomnú žalobu, ktorou sa domáhal voči žalobcovi zaplata sumy 28 080,07 eur s príslušenstvom. O tejto žalobe okresný súd rozhodol platobným rozkazom č. k. 18Rob/313/2013-11 z 3. júla 2013 tak, že uložil žalobcovi povinnosť zaplatiť žalovanú sumu. Po podaní odporu žalobcom s jeho vecným odôvodnením bol platobný rozkaz zrušený.

3. Na pojednávaní 14. novembra 2013 okresný súd uznesením vylúčil vzájomnú žalobu sťažovateľa na samostatné konanie, ktoré bolo vedené pod sp. zn. 21Cb/116/2014. Písomným podaním z 27. júna 2014 žalobca uplatnil na započítanie svoju pohľadávku vo výške 11 338,30 eur voči pohľadávke sťažovateľa. Podaním zo 14. októbra 2014 sťažovateľ požiadal súd o spojenie vecí vedených pod sp. zn. 21Cb/116/2014 a sp. zn. 21Cb/71/2013 na spoločné konanie. Rovnako požiadal o pripustenie vstupu do konania ďalšieho účastníka na strane žalobcu. Na pojednávaní 19. mája 2015 súd spojil obe konania na spoločné konanie s tým, že ďalej bude vedené pod sp. zn. 21Cb/71/2013. O ďalšie pripustenie vstupu do konania sťažovateľ žiadal podaním z 28. mája 2015.

4. Podaním z 31. augusta 2015 sťažovateľ vzal späť vzájomnú žalobu v časti o zaplata sumy 26 950,88 eur. Žalobca súhlasil so späťvzatím žaloby a okresný súd uznesením č. k. 21Cb/71/2013-211 zo 14. júna 2017 konanie o nároku sťažovateľa voči žalobcovi v časti zastavil.

5. Žalobca doručil okresnému súdu ďalšie dve písomné podania zo 17. septembra 2015 a z 21. septembra 2015, v ktorých uviedol, že nárok uplatnený žalobcom je vyšší ako nárok uplatnený žalovaným. Na pojednávaní uskutočnenom 11. mája 2017 žalobca uviedol, že písomné podanie z 21. septembra 2015 označené ako protižaloba je potrebné považovať za návrh na rozšírenie pôvodnej žaloby. Na pojednávaní 15. júna 2017 súd pripustil zmenu žaloby. Po pripustení zmeny žaloby sa v konaní sporové strany vyjadrili písomnými podaniami z 9. septembra 2019, zo 17. septembra 2019 a z 22. novembra 2019. Okresný súd vydal 28. novembra 2019 rozsudok č. k. 21Cb/71/2013-372, ktorým vo veci rozhodol. Opravným uznesením č. k. 21Cb/71/2013-410 z 31. mája 2021 opravil III. výrok tohto rozsudku.

6. Proti rozsudku sťažovateľ podal odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 5Cob/27/2021 z 27. októbra 2022, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu a v rozsahu zrušenia vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

7. Dopytom na informačnej kancelárii okresného súdu ústavný súd zistil, že okresný súd rozhodol uznesením z 22. novembra 2024 o zastavení konania, a to z dôvodu späťvzatia žaloby a vzájomnej

žaloby sporovými stranami. Uznesenie okresného súdu bolo sporovým stranám doručované 25. novembra 2024.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu jeho v bode 1 označených práv. Konkretizoval opakujúce sa obdobia nečinnosti okresného súdu; prvé obdobie nečinnosti trvajúce od 14. novembra 2013 do 19. mája 2015 v trvaní 18 mesiacov, druhé obdobie nečinnosti trvajúce od 19. mája 2015 do 11. mája 2017, tretie obdobie nečinnosti od 11. mája 2017 do 28. novembra 2019. Zmienené obdobia nečinnosti ohraničil uskutočnenými pojednávaniami. Ostatným obdobím nečinnosti označuje konanie okresného súdu po vrátení veci odvolacím súdom 27. októbra 2022 až do podania ústavnej sťažnosti.

9. Sťažovateľ poukazuje na to, že od začiatku napadnutého konania uplynulo viac ako 11 rokov, pričom na dĺžku trvania konania mali vplyv zbytočné prietahy spôsobené nezákonným, svojvoľným a arbitrárnym postupom okresného súdu.

10. K faktickej zložitosti veci sťažovateľ uvádza, že vyplýva z potreby posúdenia podaného návrhu. K právnej zložitosti veci konštatuje, že nie je daná, pretože rozhodnutie súdu záviselo výlučne od posúdenia právnych a skutkových otázok. Svoje vlastné pričinenie o dĺžku trvania konania neguje a dodáva, že sa zúčastnil všetkých pojednávaní, zabezpečil a predložil dôkazy na svoju obranu. Postupu okresného súdu vyčíta, že nevyužil všetky dostupné právne prostriedky, ktoré mu zveruje právna úprava na to, aby zabezpečil plynulý priebeh napadnutého konania.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

11. Okresný súd vo svojom vyjadrení zo 17. septembra 2024, doručenom ústavnému súdu 20. septembra 2024, uvádza, že spis nachádzajúci sa na krajskom súde mu bol vrátený 29. novembra 2022. Rozhodnutie krajského súdu okresný súd doručoval sporovým stranám 12. decembra 2022, pričom 13. februára 2023 bolo doručené dovolanie žalobcu voči II. výroku uznesenia krajského súdu. Po uskutočnení úkonov súvisiacich s podaným dovolaním bol spis 29. mája 2023 predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). Najvyšší súd vrátil spis okresnému súdu 1. júla 2024 spolu s uznesením o odmietnutí dovolania žalobcu. Okresný súd 11. septembra 2024 nariadil termín pojednávania na 21. november 2024. Konštatuje, že po vrátení veci krajským súdom nemožno hovoriť o vzniknutých prietahoch na strane okresného súdu.

12. K obdobiu od 1. mája 2017 do 28. novembra 2019 sudca uvádza, že v tejto dobe bol neprimerane pracovne zaťažovaný, pričom takmer počas celého roka 2018 bol práceneschopný. Počas pracovnej neschopnosti boli spisy prerozdelené medzi iných sudcov obchodného oddelenia. Po ukončení obdobia pracovnej neschopnosti boli sudcovi inak prerozdelené veci vrátené na rozhodnutie a tieto vybavoval postupne.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

14. Sťažovateľ ústavnou sťažnosťou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

15. Podstata námietok sťažovateľa je založená na tvrdení o opakujúcich sa obdobiach nečinnosti okresného súdu, a to najmä v období od 14. novembra 2013 do 19. mája 2015, následne od 11. mája 2018 do 28. novembra 2019 a napokon od 27. októbra 2022 do podania ústavnej sťažnosti, teda do 21. júna 2024.

16. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

17. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v civilnom spore, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana sporu obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

18. Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

19. Predmetom napadnutého konania je spor o zaplatenie z titulu riadneho nedodania diela – dodávky a montáže ústredného kúrenia, vodoinštalácie, kanalizácie, plynofikácie a solárneho kúrenia. Z hľadiska faktickej a právnej zložitosti veci nemožno konštatovať, že by sa takýto predmet konania v rozhodovacej činnosti súdov vyskytoval ojedinele, práve naopak. Určitú mieru zvýšenej faktickej a napokon aj právnej zložitosti vyvolávalo postupné uplatňovanie práv sporových strán (podanie vzájomnej žaloby, pozn.), následné korekcie okruhu účastníkov konania

(návrh na pristúpenie do konania, pozn.), spájanie viacerých vecí na spoločné konanie a napokon aj dispozície s predmetom konania v zmysle späťvzatí pôvodne uplatnených nárokov.

20. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že vníma nižšiu mieru aktivity aj zo strany sťažovateľa. Okresný súd na pojednávaní uskutočnenom 14. novembra 2013 umožnil sporovým stranám, aby v lehote siedmich dní predložili súdu návrhy na vykonanie dokazovania. Sťažovateľ predložil návrhy na vykonanie dokazovania vrátane znaleckého dokazovania 7. septembra 2015, teda po dvoch rokoch od uplynutia súdom stanovenej lehoty.

21. Pokiaľ ide o namietaný postup okresného súdu, ústavný súd dospel po oboznámení sa s predloženým súdnym spisom, ako aj s vyjadreniami účastníkov konania k záveru, že okresný súd nezvolil v napadnutom konaní procesný postup smerujúci sústredene k urýchlenému odstráneniu právnej neistoty.

22. Prvé pojednávanie v napadnutom konaní prebehlo 14. novembra 2013 s tým, že termín pojednávania bol odročený na neurčito. Okresný súd umožnil sporovým stranám, aby v lehote 7 dní oznámili návrhy na vykonanie dokazovania. Ďalší úkon súdu sa uskutočnil až 19. marca 2015, keď súd vyhotovil predvolanie na pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 19. mája 2015 a bolo odročené na neurčito. Súd nevykonal jediný úkon smerujúci k prejednaniu veci takmer dva roky. Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 11. mája 2017 a počas tohto obdobia bol súd opätovne nečinný. V tomto smere ústavný súd konštatuje štyri roky nečinnosti okresného súdu, pričom ide o dobu, ktorá je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná.

23. Ďalšie pojednávanie vo veci sa malo uskutočniť 11. októbra 2018, avšak to bolo na žiadosť právneho zástupcu sťažovateľa odročené z dôvodu kolízie pojednávania na 7. november 2018. Tento termín pojednávania bol zrušený na základe žiadosti sudkyne bez udania dôvodu. Aj toto obdobie je charakterizované absolútnou nečinnosťou súdu, a to až do 26. júna 2019, keď súd pristúpil k určeniu termínu pojednávania a predvolal naň sporové strany. Pojednávanie sa uskutočnilo 10. septembra 2019 a po prerokovaní veci bolo odročené na 29. október 2019. Na pojednávaní uskutočnenom 28. novembra 2019 bol vyhlásený rozsudok. V súvislosti s týmto opisom priebehu napadnutého konania ústavný súd nepovažuje za dôvodnú námietku sťažovateľa o nečinnosti súdu prvej inštancie v ním označenom období od 11. mája 2017 do 28. novembra 2019.

24. Po rozhodnutí krajského súdu a vrátení spisu 29. novembra 2022 okresný súd doručoval uznesenie krajského súdu účastníkom konania, pričom nasledujúcu objektívnu možnosť okresného súdu vec prejednať a rozhodnúť vylúčilo rozhodovanie najvyššieho súdu o podanom dovolaní. Ústavný súd preto nemohol prisvedčiť námietke sťažovateľa o nečinnosti okresného súdu, pretože tá bola práve s prihliadnutím na rozhodovanie najvyššieho súdu odôvodnená. Po vrátení spisu najvyšším súdom okresnému súdu 1. júla 2024 okresný súd 11. septembra 2024 určil termín pojednávania na 21. november 2024.

25. Uvažujúc o celkovej dĺžke trvania napadnutého konania, ústavný súd konštatuje, že táto bola charakterizovaná skôr nečinnosťou ako činnosťou okresného súdu, o čom svedčia opakujúce sa obdobia absolútnej nečinnosti trvajúcej niekoľko rokov. Táto okolnosť jednoznačne ústi do porušenia sťažovateľom označených práv v ústavnoprávnej intenzite.

26. Ústavný súd k obrane okresného súdu týkajúcej sa dlhodobej pracovnej neschopnosti sudcu a vysokého počtu nevybavených vecí poukazuje na stabilnú judikatúru, podľa ktorej nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu strán v súdnom konaní, a to aj napriek tomu, že nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu (m. m. II. ÚS 264/2013, I. ÚS 20/2021).

27. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

28. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

29. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd zistil porušenie označených práv sťažovateľa postupom okresného súdu v napadnutom konaní, pričom toto nie je dosiaľ právoplatne skončené, prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

30. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

31. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur a uvádza, že dôvodom žiadosti o priznanie primeraného zadosťučinenia je predovšetkým samotná skutočnosť porušenia práva sťažovateľa a dlhodobo trvajúci stav právnej neistoty, ktorý pretrvával z dôvodu nečinnosti všeobecného súdu. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

32. Ústavný súd pri určení sumy finančného zadosťučinenia vzal do úvahy celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania pred súdom prvej inštancie, správanie sťažovateľa, ako aj charakter, závažnosť a dĺžku prietáhov spôsobených súdom. V neposlednom rade musel ústavný súd prihliadnuť na skutočnosť, že konanie bolo vo veci samej (neprávoplatne, pozn.) skončené v dôsledku späťvzatia žaloby a vzájomnej žaloby stranami sporu. Vzhľadom na to považoval za primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 1 000 eur (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

33. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 856,75 eur (bod 4 výroku nálezu).

34. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a, § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti), čo celkovo predstavuje 713,96 eur a po zvýšení o 20 % sadzbu dane z pridanej hodnoty, ktorej platiteľom je právny zástupca sťažovateľa sumu 856,75 eur (bod 4 výroku nálezu).

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu